

«Про альтернативні джерела енергії». Така робота потребує об'єднання зусиль державних установ, наукового середовища, незалежних експертів і фахівців в області енергетичного права. Саме така координаційна робота може привести не лише до вдосконалення українського законодавства у сфері енергетики та наближення його до європейського, але і до сформування цілісної системи правовідносин, започаткувавши основу національного українського енергетичного права.

Перелік використаних джерел:

1. Директива Європейського Парламенту і Європейської Ради №2003/54/ЄС від 26 червня 2003 року Про загальні правила внутрішнього ринку електроенергії, яка відміняє Директиву 96/92/ЄС, опубліковану в Офіційному журналі L17 6 від 15.7.2003.
2. Директива Європейського Парла-

менту і Європейської Ради №2003/55/ЄС від 26 червня 2003 року про загальні правила внутрішнього ринку природного газу, яка відміняє Директиву 98/30/ЄС, опубліковано в Офіційному журналі L176 від 15.7.2003. – стаття 8, 9, 25.

3. Директива Ради №90/377/ЄЕС від 29 червня 1990 р. про збільшення прозорості цін на газ і електроенергію, призначені для промислових споживачів (Official Journal L 185, 17/07/1990 P. 16-24).

4. Директива Європейського Парламенту і Ради №2005/89/ЄС від 18 січня 2006 року про засоби з метою забезпечення постачання електроенергією і інвестувальні інфраструктури (Official Journal L 033, 04/02/2006 P. 22-27).

5. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2004. – № 29. – ст. 367.

Т.О. КОВАЛЕНКО,
кандидат юридичних наук, доцент, докторант
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

ЮРИДИЧНІ ДЕФЕКТИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

В юридичній літературі недоліки у правовому регулюванні суспільних відносин отримали назву дефектів. Цей термін є відносно новим у теорії права, зокрема Юридична енциклопедія вказане поняття не містить. У науковій літературі існують лише окремі публікації із зазначеного питання, переважно в Російській Федерації. В теорії земельного права України термін «юридичні дефекти» не використовується, відсутні спеціальні дослідження цього правового явища, не згадуються юридичні

дефекти у підручниках та навчальних посібниках, за виключенням таких їх різновидів як юридичні колізії та прогалини, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Юридичні дефекти у правовому регулюванні земельних відносин можна розглядати як обумовлені об'єктивними та суб'єктивними обставинами об'єктивно притаманні системі позитивного земельного права юридичні явища, що виявляються у недоліках, вадах як простих

(дозволів, зобов'язань, заборон тощо), так і складних (правових норм та принципів, суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, актів тлумачення та правозастосування тощо) засобів правового регулювання, а також у відсутності чи недостатності зв'язків між ними, які справляють негативний вплив, мають своїм наслідком деформацію правового регулювання земельних відносин, виключають або значно ускладнюють досягнення мети такого регулювання.

Розкриття специфіки юридичних дефектів зумовлює необхідність проведення їх класифікації за різними критеріями, що надасть можливість поглянути на зазначене правове явище як комплексне. Так, залежно від результатів негативного впливу на ефективність правового регулювання земельних відносин, юридичні дефекти можуть ускладнювати таке регулювання або взагалі його унеможливити. Зокрема, наявність юридичних колізій значно ускладнює правове регулювання, оскільки в даному випадку необхідно віднайти колізійну норму або скористатись темпоральним, ієрархічним чи змістовним правоположенням для вірного обрання правової норми. Наприклад, у п. 14.1.72 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р. земельний податок визначається як обов'язковий платіж, що справляється з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів, а у ст. 206 ЗК України об'єктом плати за землю, зокрема й земельного податку, визначено лише земельні ділянки.

Наявність такого юридичного дефекту як прогалина може повністю унеможливити правове регулювання земельних відносин. Наприклад, відповідно до ст. 140 ЗК України однією із підстав припинення права власності на земельну ділянку є її конфіскація. У ст. 148 цього Кодексу зазначено, що земельна ділянка може бути конфіскована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, встановлених законом. Водночас, ні в адміністративному,

ні в кримінальному законодавстві не визначено ні випадки, ні обсяг, ні порядок конфіскації земельної ділянки. Не прийнято також спеціального закону. Зазначене практично унеможливило проведення конфіскації земельної ділянки у випадку вчинення злочину чи адміністративного правопорушення.

З врахуванням інтенсивності правового регулювання, юридичні дефекти в земельному праві можуть бути пов'язані із надмірним правовим регулюванням або із недостатнім правовим регулюванням. Прикладами надмірного правового регулювання є колізія, конкретизація, виняток, конкуренція, дублювання. На нашу думку, серед наведених прикладів лише колізію та дублювання варто віднести до юридичних дефектів, які негативно впливають на ефективність правового регулювання земельних відносин. Конкретизація, виняток, конкуренція є юридичними аномаліями, які мають позитивний ефект, деталізуючи правове регулювання із врахуванням специфіки певних земельних відносин. Юридичним дефектом, пов'язаним із недостатнім правовим забезпеченням, є прогалина правового регулювання земельних відносин.

В залежності від змісту юридичного дефекту в правовому регулюванні земельних відносин, можна виділити логіко-структурні дефекти та техніко-юридичні дефекти. Логіко-структурні дефекти пов'язані із вадами змісту земельного права та можуть виявлятися у формі юридичної колізії, прогалини в земельному праві, дублюванні приписів правових норм, юридичній аберації. Вони з'являються внаслідок недотримання правил формальної логіки та логіки права при побудові правової норми та її закріпленні в тексті нормативно-правового акта. До таких дефектів призводить також порушення вимог щодо структури правової норми та нормативно-правового акта.

Юридичні колізії в земельному праві України є розбіжностями (суперечностями

чи відмінностями) земельно-правових явищ, які мають об'єктивний характер, виникають у сфері регулювання земельних відносин та характеризуються відмінністю результатів їх застосування. Прогалина в земельному праві полягає у відсутності норми земельного права, яка б врегулювала ті земельні відносини, які підпадають під сферу правового впливу та потребують саме нормативно-правового опосередкування. Досить поширеним дефектом у правовому регулюванні земельних відносин є дублювання, яке полягає у наявності декількох правових норм, які регулюють одну й ту ж групу земельних відносин та співпадають за змістом і способами правового впливу. Основним недоліком дублювання є захаращування правового простору непотрібними повторами, що веде до невиправданого збільшення обсягів земельного законодавства та, відповідно, ускладнення користування ним. До логіко-структурних дефектів у правовому регулюванні земельних відносин можна також віднести юридичну аберрацію. В теорії права пропонується під «аберрацією» у законодавстві розуміти викривлення змісту правової норми нормативно-правового акта нижчого рівня після імплементації в нього відповідної правової норми нормативно-правового акта вищого рівня.

Другим видом юридичних дефектів у правовому регулюванні земельних відносин, в залежності від їх змісту, є техніко-юридичні дефекти. На відміну від логіко-структурних, техніко-юридичні дефекти виявляються у недоліках форми земельного права внаслідок недотримання вимог нормотворчої техніки при підготовці проектів нормативно-правових актів та включають дефекти термінології, нерациональне розміщення норм у тексті нормативно-правового акта, невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм, невизначеність земельно-правових норм, невірне визначення виду нормативно-правового акта для регулювання певних земельних відносин тощо.

Істотним техніко-юридичним дефектом, що знижує ефективність правового регулювання земельних відносин, є внесення змін і доповнень до нормативно-правових актів земельного законодавства шляхом викладення їх в новій редакції. Такі юридичні конструкції, які в теорії права отримали назву «законодавчих матрьошок», значно ускладнюють пошук необхідних нормативно-правових актів та норм, призводять до складнощів із формулюванням посилянь тощо. До техніко-юридичних дефектів у регулюванні земельних відносин відноситься також невиправдане використання бланкетних та відсилочних норм. Відсилка є специфічним засобом зв'язку нормативно-правових актів різної юридичної сили, метод контакту земельних законів з іншими правовими актами. Відсилки мають позитивне значення – сприяють економії законодавчого простору, усувають дублювання правових норм, надають можливість для комплексного використання термінів та їх дефініцій. Разом з тим, надмірне насичення земельного законодавства відсилочними нормами веде до невиправданого збільшення числа підзаконних актів, які досить часто слабко взаємопов'язані, погано взаємоузгоджені та в кінцевому підсумку знижують роль закону в регулюванні земельних відносин.

До техніко-юридичних дефектів у земельному праві також можна віднести невизначеність земельно-правових норм. Однією із характерних ознак земельного права є його формальна визначеність, тобто чіткість, однозначність, стислість земельно-правових приписів, які об'єктивуються у нормативно-правових актах та інших джерелах. Формальна визначеність виявляється у визначеності змісту норм земельного права, у способах їх формулювання, у формах закріплення та вираження в нормативно-правових актах. Відсутність чіткості та однозначності земельно-правових приписів створює передумови для необмеженого їх тлумачення у процесі правозастосування, може вести

до свавілля і порушення принципів законності та верховенства права в регулюванні земельних відносин. Оптимальним способом усунення невизначеності правового регулювання земельних відносин є внесення змін та доповнень до нормативно-правових актів з метою уточнення їх змісту. Разом з тим необхідно констатувати, що нормотворення у сфері регулювання земельних відносин суттєво відстає від потреб практики.

Отже, розкриття специфіки дефектів у правовому регулюванні земельних відносин в Україні зумовлює необхідність проведення їх класифікації за різними кри-

теріями, а саме: 1) залежно від результатів негативного впливу на ефективність правового регулювання земельних відносин юридичні дефекти можуть а) ускладнювати таке регулювання або б) взагалі його унеможливити; 2) з врахуванням інтенсивності правового регулювання юридичні дефекти в земельному праві можуть бути а) пов'язані із надмірним правовим регулюванням або б) із недостатнім правовим регулюванням; 3) в залежності від змісту юридичного дефекту в правовому регулюванні земельних відносин можна виділити а) логіко-структурні дефекти та б) техніко-юридичні дефекти.

В.В. МАСЮК,

кандидат юридичних наук

*(Полтавський юридичний інститут Національного університету
«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

09 березня 2011 р. набрала чинності нова редакція Закону України «Про виконавче провадження» [1] (далі – Закон). Зміни які відбулися пов'язані передусім з необхідністю вирішення завдань на які спрямовано виконавче провадження – примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб). У зв'язку із викладеним актуальним залишається питання нововведень у процедуру примусового виконання судових рішень.

Законом окремою статтею, якої не було у попередній редакції, передбачено права і обов'язки державного виконавця. Проте кардинально новий підхід у даному питанні відсутній, оскільки передусім відбулася систематизація вже існуючих прав та обов'язків державного виконавця.

До одного із важливих нововведень відносять чітке наділення правом держав-

ного виконавця на безпосередній доступ до електронних баз даних та реєстрів. Так, згідно до ч. 2 ст. 4 Закону, під час виконання рішень державний виконавець має право на безпосередній доступ до баз даних і реєстрів, у тому числі електронних, що містять інформацію про боржників, їхнє майно та кошти. Порядок доступу до таких реєстрів повинен бути встановлений Міністерством юстиції України спільно з відповідними центральними органами виконавчої влади, які забезпечують їх ведення.

У контексті останніх подій пов'язаних з поглинаннями у ст. 7 Закону, прямо наголошено на тому, що при виконанні рішень судів та ухвал про зміну органів управління та посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності можуть залучатися виключно працівники органів внутрішніх справ. За-